

SAATANA

Nimityksillä Saatana (hepr. *satan*, vastustaja) tai paholainen (kreik. *diabolos*, panettelija), joita molempia käytetään UT:ssa suunnilleen yhtä usein, Raamattu tarkoittaa persoonallista olentoa, joka itsessään on näkymätön mutta jonka toiminta tai vaikutus ilmenee joko muiden olentojen (demonien tai saastaisten henkien) toiminnassa tai kiusauksessa. Tässä suhteessa Raamattu osoittaa myöhäisjuutalaisuudesta ja useimmista muinaisen Lähi-idän kirjallisuuksista poiketen äärimmäistä pidättyvyyttä: se rajoittuu opettamaan meille tämän olennon olemassaolosta ja hänen juonistaan sekä keinoista suojautua niiltä.

I. JUMALAN SUUNNITELMAN VASTUSTAJA.

1. VT puhuu Saatanasta hyvin harvoin ja sellaisessa muodossa, joka varjellensa yhden ainoan Jumalan tuonpuoleisuutta välttää huolellisesti kaiken, mikä olisi voinut kallistaa Israelin siihen dualismiin, johon se oli liiankin altis. Varsinaisena vastustajana esiintymisen sijaan Saatana näyttäytyy yhtenä Jahven hovin enkeleistä, joka hoitaa taivaallisessa tuomioistuimessa tehtävää, joka vastaa julkisen syyttäjän tehtävää: hänen tulee valvoa maan päällä Jumalan oikeudenmukaisuutta ja oikeuksia. Tämän oletetun Jumalan palvelemisen alla voidaan kuitenkin jo nähdä (Job 1–3) vihamielinen tahto, ellei itse Jumalaa, niin ainakin ihmistä ja tämän vanhurskautta kohtaan (Job 1:9): Saatana ei usko pyyteettömään rakkauteen; vaikei hän ole ”kiusaaja”, hän odottaa Jobin lankeavan; salaa hän toivoo sitä ja tuntee iloitsevansa siitä. Sak. 3:1–5 syyttäjä muuttuu Jumalan Israelia koskevien rakkaudellisten suunnitelmien varsinaiseksi vastustajaksi. Jotta Israel pelastuisi, Jahven enkelin on ensin vaiennettava hänet Jumalan itsensä nimessä: ”Herra kääntää sinua!” (Juud. 9, Vulg.).

2. Raamatun lukija tietää kuitenkin myös, että salaperäisellä olennolla on ollut ratkaiseva rooli ihmiskunnan alkuaajoista lähtien. Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa puhutaan vain Käärmeestä. Vaikka Käärme on Jumalan luoma ”kuten kaikki muutkin” (1. Moos. 3:1), sillä on silti tietoa ja taitoa, jotka ylittävät ihmisen kyvyt. Ennen kaikkea se esitetään heti näytämölle tullessaan ihmisluonnon vihollisena. Kateellisena ihmisen onnesta (vrt. Viis. 2:24) se saavuttaa päämääränsä käyttämällä jo niitä aseita, jotka pysyvät sille ominaisina: viekkautta ja valhetta. Se on ”kaikista kedon eläimistä viekkain” (1. Moos. 3:1), ”viettelijä” (1. Moos. 3:13; Room. 7:11; Ilm. 12:9; Ilm. 20:8 ff.), ”murhaaja ja valehtelija alusta asti” (Joh. 8:44). Viisaus antaa Käärmeelle sen oikean nimen: se on paholainen (Viis. 2:24).

II. Kristuksen vastustaja.

Jo tämän historiansa ensimmäisessä tapahtumassa voitettu ihmiskunta kuitenkin aavistaa, että se jonakin päivänä voittaa vastustajansa (1. Moos. 3:15). Ihmisen voitto saatanasta on näet juuri Kristuksen mission päämäärä: hän tuli tekemään voimattomaksi sen, jolla oli kuoleman valta, paholaisen (Hepr. 2:14), ”tuhoamaan hänen tekonsa” (1. Joh. 3:8), toisin sanoen asettamaan Isänsä hallitusvallan saatanan hallitusvallan tilalle (1. Kor. 15:24–28; Kol. 1:13). Siksi evankeliumit kuvaavat hänen julkista toimintaansa taisteluna saatanaa vastaan. Taistelu alkaa kiusauksen tapahtumasta, jossa Paratiisin tapahtuman jälkeen ensimmäistä kertaa ihmiskuntaa edustava ihminen, ”Aadamin poika” (Luuk. 3:38), kohtaa kasvotusten paholaisen. Taistelu tulee näkyviin riivattujen vapauttamisissa (vrt. demonit); ne todistavat, että ”Jumalan hallitusvalta on tullut” (Mark. 3:22 ff. rinnakk.) ja saatanan hallitusvalta päättynyt (vrt. Luuk. 10:17–20), sekä jopa tavallisten sairaiden parantamisissa (vrt. Matt. 13:38). Se jatkuu myös salakavalampana yhteenotossa, jossa Kristus kohtaa epäuskoiset juutalaiset, nuo todelliset ”paholaisen pojat” (Joh. 8:44; vrt. Matt. 13:38), nuo ”kyykäärmeiden sikiöt” (Matt. 3:7 ff.; Matt. 12:34; Matt. 23:33). Taistelu saavuttaa huippunsa kärsimyksen hetkellä. Luukas liittii sen tietoisesti kiusaukseen (Luuk. 4:13; Luuk. 22:53), ja Johannes korostaa siinä saatanan osuutta (Joh. 13:2, 27; Joh. 14:30; vrt. Luuk. 22:3, 31) vain julistaakseen saatanan lopullisen tappion. Saatana näyttää johtavan peliä, mutta todellisuudessa hänellä ei ole mitään valtaa Kristukseen: kaikki on Pojan rakkauden ja kuuliaisuuden työtä (Joh. 14:30; vrt. lunastus). Juuri sillä hetkellä, jolloin hän luulee voittonsa olevan varma, ”tämän maailman ruhtinas” ”heitetään alas” (Joh. 12:31; vrt. Joh. 16:11; Ilm. 12:9–13); maailman herruus, jonka hän oli aikanaan anastanut, kuuluu nyt kuolleelle ja kirkastetulle Kristukselle (Matt. 28:18; vrt. Fil. 2:9).

III. KRISTITTYJEN VASTUSTAJA.

Jos Kristuksen ylösnousemus sinetöi saatanan tappion, taistelu päättyy Paavalin mukaan vasta ”pelastushistorian” viimeiseen näytökseen, ”Herran päivänä”, jolloin ”Poika, tehtyään tehottomiksi kaikki hallitusvallat ja voimat sekä itse Kuoleman, luovuttaa valtakunnan Isälleen, jotta Jumala olisi kaikki kaikissa” (1. Kor. 15:24–28).

Kristitty joutuu siis Kristuksen tavoin kohtaamaan Vastustajan: juuri hän estää Paavalia lähtemästä Tessalonikaan (1. Tess. 2:18), ja hänen lihaansa pistetty oka, hänen apostolintyönsä este, on saatanan sanansaattaja (2. Kor. 12:7–10). Evankeliumi oli jo tunnistanut hänet viholliseksi, joka kylvää rikkaviljaa perheenisän peltoon (Matt. 13:39), tai joka tempaa ihmisten sydäimestä Jumalan sanan siemenen, ”jotteivät he uskoisi ja pelastuisi” (Mark. 4:15 rinnakk.). Pietari puolestaan kuvaa hänet nälkäiseksi leijonaksi, joka kiertelee lakkaamatta uskovien ympärillä etsien, kenet voisi niellä (1. Piet. 5:8). Kuten paratiisissa, hän toimii ennen kaikkea kiusaajana ja pyrkii saattamaan ihmiset syntiin (1. Tess. 3:5; 1. Kor. 7:5) ja näin asettamaan heidät itse Jumalaa vastaan (Ap. t. 5:3). Vieläpä tämän persoonallistetun

voiman, Synnin, takana Paavali näyttää tavallisesti oletettavan saatanan, synnin isän, vaikutuksen (vrt. Room. 5:12 ja Viis. 2:24; Room. 7:7 ja 1. Moos. 3:13). Jos on totta, että Antikristus toimii jo täällä maan päällä, hänen pahantekonsa takana kätkeytyy saatanan voima (2. Tess. 2:7 ff.).

Näin kristityn — ja tämä on hänen kohtalonsa traagisuus — on valittava Jumalan ja saatanan, Kristuksen ja Beliarin (2. Kor. 6:14), ”Pahan” ja ”Totuudellisen” (1. Joh. 5:18 f.) välillä. Viimeisenä päivänä hän on ikuisesti jommankumman luona.

Vaikka saatana on juoniensa, ansojensa ja vehkeilyjensä vuoksi pelottava henki (2. Kor. 2:11; Ef. 6:11; 1. Tim. 3:7; 1. Tim. 6:9 ff.) ja mielellään ”naamioituu valon enkeliksi” (2. Kor. 11:14), hän pysyy silti jo voitettuna vihollisena. Kristukseen uskon (Ef. 6:10) ja rukouksen (Matt. 6:13; Matt. 26:41 rinnakk.) kautta liittynyt kristitty on varma voitostaan — Jeesuksen rukous tukee lisäksi hänen rukoustaansa (Luuk. 22:32; vrt. Room. 8:34; Hepr. 7:25) —: vain se kukistuu, joka suostuu tulemaan kukistetuksi (Jaak. 4:7; Ef. 4:27).

Ilmestyskirja tarjoaa ilmoituksen lopussa, etenkin luvusta 12 lähtien, eräänlaisen yhteenvedon raamatullisesta opetuksesta tästä Vastustajasta. Saatana on kääntynyt Naista ja hänen synnyttämänsä Lasta vastaan (12:5), ja saatana on kääntynyt ”jäljelle jäänyttä jälkeläistöään” vastaan (12:17). Antikristuksen ihmeteot saavat hänet näyttäytymään voittoisana (13–17), mutta tämä päättyy Karitsan ja hänen morsiamensa, Kirkon, lopulliseen voittoon (18–22). Pedon ja väärän profeetan, Kuoleman ja Tuonelan sekä kaikkien niiden kanssa, jotka ovat langenneet saatanan juoniin, saatana ”heitetään palavaan rikkijärveen”, joka on ”toinen” kuolema (Ilm. 20:10, 14 f.).

SL

Katso myös: → Enkelit AT 2 — Antikristus — Taivaankappaleet 4 — Baabel ja Babylon 6 — Pedot ja Peto — bien-mal I 4 — blasphème — Onnettomuus I — captivité II — colère B AT I 2; NT III 2 — demons — ennemi II 2 — épreuve-tentation — Erehtyminen NT — esprit AT 4; NT I — femme AT I; NT 3 — guerre AT IV; NT — Viha I — lumière-tenebres NT II 1 — Sairaus ja parantuminen AT I 2; NT I 1 — Kirous I — mensonge III — Ihme II 2 b — Maailma NT I 2 — mort AT II 1; NT I 1, II 3 — Ylpeys 5 — peche — Vaino I 4,8 — puissance III 2 — signe NT II 3 — veiller II 2 — victoire NT